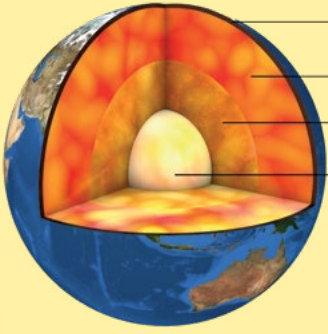

DÜNYANIN DEVLERİ DAĞLAR

Soğuk bir kış günü, uzun bir otobüs yolculuğuna çıktığınızı hayal edin. Pencereden dışarı baktığınızda neler görürsünüz? Yollar, ağaçlar, evler ve bazen de şaşırtıcı büyüklükteki dağlar... Peki, bu dağların nasıl oluştuğunu hiç merak ettiniz mi?

Yer kabuğu
Manto (Magma)
Dış çekirdek
İç çekirdek

Dünya'mızın merkezinde çekirdek, çekirdeğin çevresinde manto adı verilen katman, onun üzerinde ise yer kabuğu yer alır. Yer kabuğu birçok parçadan oluşur. Bu parçalara levha denir ve levhalar manto üzerinde hareket hâlinindedir.

Çoğu dağ, levhaların çok yavaş bir şekilde hareket ederek birbiriyle çarpışması sonucu oluşur. Levhaların hareketi o kadar yavaştır ki dağların oluşumu milyonlarca yıl sürebilir.

Yer kabuğu, farklı büyüklükteki okyanus ve kıta levhalarından oluşur.

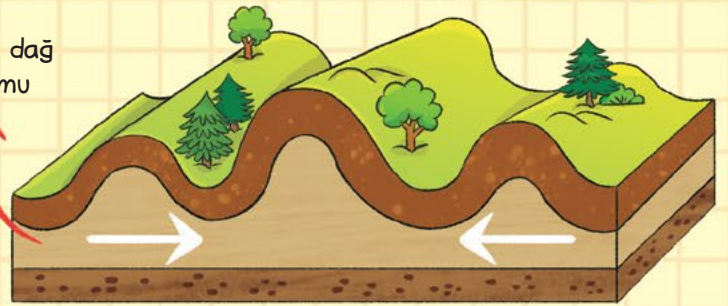

Levhaların arpışma biçimine bağlı olarak farklı yapılar dağlar meydana gelebilir. Kıvrımlı ve kırıklı dağlar ile yanardağlar bu türlerin bazılarıdır.

Asya kıtasındaki Himalayalar, kıvrımlı dağ türüne örnektir.

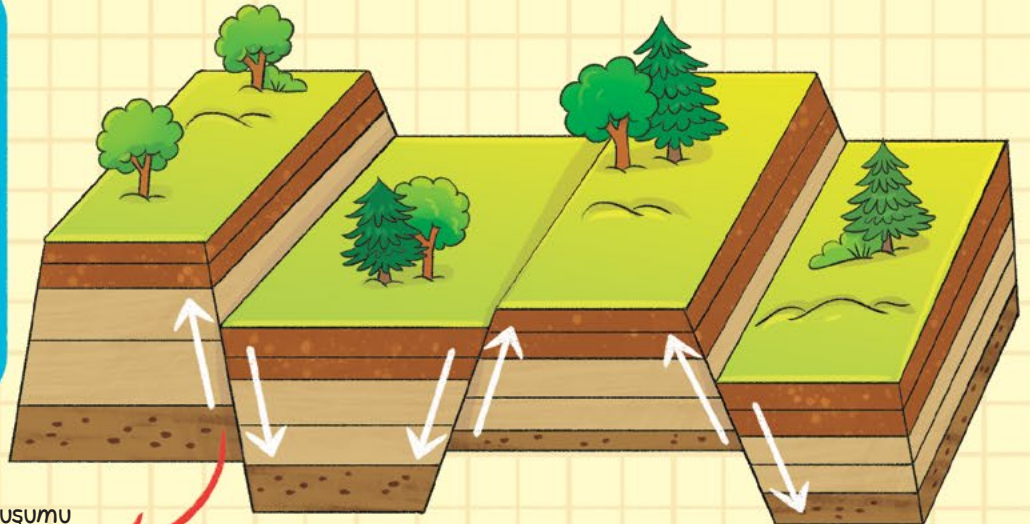
Kıvrımlı dağlar en sık görülen dağ türüdür. İki levha birbirine çarptığında, çarpıştıkları bölgedeki yer kabuğu kıvrılır ve yukarı doğru yükselir. Zamanla bu kıvrımlar büyüyerek dağ sıralarını oluşturur.

Kıvrımlı dağ oluşumu

Ülkemizin

kuzeyinde, Karadeniz kıyıları boyunca uzanan Kuzey Anadolu Dağları ve güneyde Akdeniz boyunca uzanan Toros Dağları kıvrımlı dağlardır.

Kırıklı dağ oluşumu sırasında yer kabuğunun yükselmesi ve alçalması

Kırıklı dağlar, yer kabuğunun çatlamasıyla oluşur. Parçalanan yer kabuğunun bazı bölümleri yükselirken bazıları alçalır. Yükselen parçalar kırıklı dağları oluşturur.

Ege Denizi'ne dik olarak uzanan Bozdağlar, Mdra ve Aydın Dağları lkemizdeki kırıklı dağlardan bazılarıdır.

Yanardağlar, diğer bir adıyla volkanlar, levhaların hareketi sonucu oluşur. Hareket eden levhalar, yerin derinliklerindeki erimiş kayaç ve gazlardan oluşan magmanın yeryüzüne çıkmasına neden olabilir. Yüzeye çıkan magmaya lav adı verilir.

Yanardağlar, volkanik etkinliklerin yüksek olduğu bölgelerde bulunur.

Magma, yer yüzeyine çıktığında ve burada biriktiğinde yanardağlar oluşur.

Japonya'daki aktif Fuji Dağı'nı ve Türkiye'deki sönmüş Ağrı Dağı'nı yanardağlara örnek olarak verebiliriz.

Yanardağların patlaması sonucu çevreye saçılan zehirli gazlar ve lav akıntıları canlılar için tehlikelidir. Ancak bu dağların çevresindeki topraklar oldukça verimlidir. Peki, bu durumun nedenini hiç düşündünüz mü? Patlama sonucunda çevreye saçılan lav ve küller soğuyunca volkanik kayaçları meydana getirir. Güneş'in, nemin ve atmosferdeki gazların da etkisiyle zaman içinde aşınan kayaçlar ise toprakları oluşturur. Volkanik patlamalar sırasında yerin derinliklerinde bulunan pek çok mineral yüzeye çıkar. Bu durum yanardağ çevresindeki toprakların verimli olmasını sağlar.

Çin ile Nepal sınırında yer alan Everest Dağı, ortalama deniz seviyesinden yüksekliği bakımından, 8.848 metre ile dünyanın en yüksek dağdır.

Everest'in yüksekliğine eş değer uzunluktaki yatay bir yolda yürümek isteseydiniz bu yürüyüş yaklaşık 1 saat 45 dakikanızı alırdı. Bu sürenin ortalama bir insan için çok da uzun olmadığını düşünebilirsiniz. Ancak dünyanın zirvesine tırmanmak, haftalarca sürebilen çok daha farklı ve zorlayıcı bir deneyimdir.

Bu durumun birçok nedeni var. Bunlardan biri Everest'e tırmandıkça oksijen düzeyi azaldığından nefes almanın güçleşmesidir. Ayrıca zirvenin aşırı soğuk olması ve tırmanma sırasındaki şiddetli fırtınalar da yürümeyi zorlaştırır.

